

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

СВИРИДЮК ВОЛОДИМИР ВАСИЛЬОВИЧ

УДК 378.147:[005.336.5:81.276.6]:614.253.52-057.875

**ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ МЕДСЕСТРИНСТВА
НА ЗАСАДАХ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Житомир – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Житомирському державному університеті імені Івана Франка, Міністерство світи і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, доцент
Вознюк Олександр Васильович,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка,
професор кафедри дошкільної освіти та
педагогічних інновацій.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України
Спирін Олег Михайлович,
Інститут модернізації змісту освіти
НАПН України, директор, м. Київ;

кандидат педагогічних наук
Гуменна Іванна Романівна,
Тернопільський державний медичний
університет імені І. Я. Горбачевського,
викладач кафедри іноземних мов.

Захист відбудеться 11 грудня 2018 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 14.053.01 у Житомирському державному університеті імені Івана Франка за адресою: 10008, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40, 2-й поверх, конференц-зал.

З дисертацією можна ознайомитися на сайті http://zu.edu.ua/avto_ped.html та в бібліотеці Житомирського державного університету імені Івана Франка (10008, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40).

Автореферат розісланий 10 листопада 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

С. Л. Яценко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність і стан дослідження проблеми. Стрімкий темп науково-технічного прогресу, упровадження у виробництво, освіту і побут новітніх комп'ютерних технологій, урбаністичні цивілізаційні процеси зумовлюють визначення магістральним напрямом розвитку України європейську інтеграцію з орієнтацією на фундаментальні загальнолюдські цінності, які в освітній галузі базуються на компетентності (компетентісно-орієнтована освіта), інтелектуальній власності і науковому потенціалі країни. Концептуальні положення парадигми компетентісно-орієнтованої освіти в умовах сучасного постіндустріального, інформаційно-технологічного суспільства визначені в законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки (2012), законах України «Про національну програму інформатизації» (1998), «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 рр.» (2007). Про зазначене також йдеться у Доповіді Європейської комісії про перспективи впровадження нових освітніх технологій у навчальний процес (2014) та в матеріалах Женевської Декларації принципів розвитку інформаційного суспільства (2003), де окреслено основні проблеми формування інформаційно-комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти та перспективні підходи до їх розв'язання.

У зв'язку з підготовкою, починаючи з 2008 року, в Україні магістрів медсестринства важливого значення набуває наукове обґрунтування процесу формування відповідної інформаційно-комунікативної компетентності, що тісно пов'язано з використанням інформаційно-комп'ютерних технологій та наукометріїю.

На основі вивчення наукових джерел встановлено, що процес формування інформаційно-комунікативної компетентності, як важливої складової професійної компетентності магістрів медсестринства, вимагає реалізації технологічного підходу як системоутворювального у контексті досліджуваної проблеми. Потребує вдосконалення, насамперед, така важлива складова інформаційно-комунікативної компетентності магістрів медсестринства, яка полягає в кількісному вимірі за допомогою методів наукометрії значимості результатів наукових досліджень, створення за отриманими результатами досліджень об'єктів інтелектуальної власності, належної їх презентації на очних і віртуальних наукових форумах за вимогами міжнародних наукометричних баз, що забезпечує входження до світового наукового інформаційного простору.

Різні аспекти проблеми професійної підготовки магістрів природничих і гуманітарних дисциплін на засадах технологічного підходу, у тому числі філософські передумови становлення майбутніх фахівців, висвітлено в працях

вітчизняних і зарубіжних дослідників: Д. Алфімова, О. Антонової, К. Апеля, В. Береки, Г. Васяновича, С. Вітвицької, О. Вознюка, Ю. Дзюбенка, О. Дубасенюк, І. Зязюна, В. Кременя, О. Коваленко, А. Мамедової, С. Пальчевського, В. Подласого, С. Сисоєвої, Г. Сомбаманія, Ю. Хабермаса та ін.

Застосування інформаційно-комп'ютерних технологій у процесі формуванні інформаційно-комунікативної компетентності магістрів педагогічних спеціальностей знайшло своє відображення в науковому доробку В. Бикова, О. Воронкіна, П. Грабовського, Р. Гуревича, М. Кадемії, О. Спіріна, Ю. Чайковського, Б. Шуневича та ін.

Формуванню інформаційно-комунікативної компетентності медичних працівників, зокрема магістрів медсестринства, присвячені роботи І. Гідзинської, І. Гуменної, Л. Манюк, І. Махновської, Н. Стучинської, О. Шаніної, В. Шатила, Н. Шигонської, Ю. Юсефа, П. Яворського, С. Ястремської та ін.

Аналіз наукових джерел і результатів діяльності закладів вищої медичної освіти України, де готують магістрів медсестринства, дозволяє стверджувати, що процес формування інформаційно-комунікативної компетентності супроводжується наступними суперечностями:

- між необхідністю реформування галузі охорони здоров'я і змістом професійної підготовки магістрів медсестринства в закладах вищої медичної освіти.

- між сучасними вимогами інформаційно-технологічного суспільства та недостатньою підготовленістю магістрів медсестринства до професійної діяльності в сучасних умовах;

- між наявними інноваційними наукометричними технологіями і недостатнім рівнем їх упровадження в освітній процес закладів вищої медичної освіти.

Ураховуючи недостатню теоретичну й методичну розробленість проблеми формування інформаційно-комунікативної компетентності магістрів медсестринства та її соціальну значущість, необхідність вирішення означених суперечностей, темою дослідження обрано: **«Формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх магістрів медсестринства на засадах технологічного підходу»**.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити модель формування інформаційно-комунікативної компетентності магістрів медсестринства на засадах технологічного підходу.

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Визначити стан дослідження проблеми в педагогічній теорії та практичній діяльності закладів вищої медичної освіти.

2. Охарактеризувати сутність, структуру, критерії, показники і рівні інформаційно-комунікативної компетентності магістрів медсестринства.

3. Обґрунтувати модель формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх магістрів медсестринства на засадах технологічного підходу.

4. Розробити навчально-методичне забезпечення формування досліджуваної компетентності на засадах технологічного підходу (спецкурс та відповідні методичні рекомендації).

5. Експериментально перевірити ефективність моделі шляхом упровадження технології формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх магістрів медсестринства.

Об'єкт дослідження – вища медсестринська освіта в Україні.

Предмет дослідження – формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх магістрів медсестринства на засадах технологічного підходу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана в межах комплексної науково-дослідної теми кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка «Професійна підготовка майбутніх фахівців в умовах ступеневої освіти» (державний реєстраційний номер 0110U02274). Тему дисертації затверджено вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 4 від 25.11. 2011 р. зі змінами від 29.01. 2018 р. – протокол № 9) і узгоджено у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 1 від 31.01. 2012 р. зі змінами від 30.01. 2018 р. – протокол № 1).

Методи дослідження. Для вирішення завдань дослідження та перевірки його результатів використано комплекс наукових методів:

теоретичних – аналіз, синтез, систематизація, узагальнення, аналогія в процесі вивчення наукових джерел з філософії, психології, педагогіки, нормативно-правової бази з питань формування інформаційно-комунікативної компетентності магістрів медсестринства – для уточнення базових понять, обґрунтування його методологічних засад;

емпіричних – діагностичні (спостереження, бесіди, анкетування, тестування, опитування, самоаналіз, порівняння, контент-аналіз) – з метою визначення рівня сформованості інформаційно-комунікативної компетентності магістрів медсестринства, моделювання освітнього процесу; педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний етапи);

математичної статистики – методи вимірювання та математичної обробки експериментальних даних, їх кількісний та якісний аналіз,

обґрунтування результатів ефективності формувального етапу експерименту, а також відповідна графічна та описова фіксація.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота здійснювалася на базі: КВНЗ «Житомирський медичний інститут» Житомирської обласної ради; ДВНЗ «Інститут медсестринства Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського» МОЗ України; ДВНЗ «Буковинський державний медичний університет» МОЗ України. На різних етапах дослідження було залучено 437 респондентів.

Організація та основні етапи дослідження. Дослідження проводилося впродовж 2012-2018 років та охоплювало чотири етапи науково-педагогічного пошуку.

На першому етапі (2012-2013 рр.) – *теоретико-пошуковому* – здійснено аналіз наукової літератури з досліджуваної проблеми; виявлено суперечності; визначено актуальність, мету, завдання, об'єкт, предмет наукового пошуку; розроблено програму дослідно-експериментальної роботи; окреслено методи дослідження.

На другому етапі (2014-2015 рр.) – *аналітико-діагностувальному* – обґрунтовано змістову структуру інформаційно-комунікативної компетентності магістрів медсестринства; визначено критерії, показники та рівні її сформованості; обрано діагностичний інструментарій дослідження; проведено констатувальний етап експерименту; розроблено авторську модель формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх магістрів медсестринства на засадах технологічного підходу та технологію її впровадження.

На третьому етапі (2016-2017 рр.) – *дослідно-експериментальному* – упроваджено й експериментально перевірено ефективність моделі формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх магістрів медсестринства на засадах технологічного підходу в межах формувального етапу педагогічного експерименту; здійснено розробку сучасного навчально-методичного забезпечення.

На четвертому етапі (2017-2018 рр.) – *контрольно-узагальнюючому* – узагальнено та систематизовано результати експериментального дослідження; здійснено їх статистичну обробку; сформульовано загальні висновки; оформлено текст дисертаційної роботи та визначено перспективи подальших наукових розвідок.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження полягає в тому, що:

– *вперше* розроблено структуру досліджуваної компетентності, обґрунтовано авторську модель формування інформаційно-комунікативної компетентності магістрів медсестринства на засадах технологічного підходу,

визначено її структурні компоненти (мотиваційно-цільовий, пізнавальний, операційно-діяльнісний та контрольно-результативний); виокремлено критерії (ціннісно-спонукальний, інформаційно-пізнавальний, діяльнісно-практичний, креативно-особистісний, оцінно-рефлексивний, результативно-продуктивний та наукометричний), охарактеризовано показники та виділено рівні сформованості досліджуваної компетентності (низький, середній, достатній, високий); визначено потенціал технологічного підходу у процесі формування інформаційно-комунікативної компетентності магістрів медсестринства; окреслено значущість коефіцієнтів визначення новизни та якості публікацій об'єктів інтелектуальної власності; запропоновано відповідні коефіцієнти для їх оцінювання;

– *удосконалено* методику визначення ймовірності прогнозування за допомогою обчислення індексу Херста і розмірності Хаусдорфа-Безіковича;

– *подальшого розвитку набули* зміст, форма та методи формування у магістрів медсестринства інформаційно-комунікативної компетентності на засадах технологічного підходу.

Практичне значення одержаних результатів полягає: в упровадженні технології реалізації авторської моделі формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх магістрів медсестринства на засадах технологічного підходу; розробці і впровадженні спецкурсу і методичних рекомендацій «Формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх магістрів медсестринства на засадах технологічного підходу». Матеріали дослідження можуть бути використані студентами, магістрантами, аспірантами, педагогічними і науково-педагогічними працівниками закладів вищої медичної освіти у процесі професійної підготовки, а також у системі післядипломної медичної освіти.

Упровадження результатів дослідження здійснено в навчальний процес: КВНЗ «Житомирський медичний інститут» Житомирської обласної ради (довідка № 12/166 від 20.03. 2018 р.); ДВНЗ «Інститут медсестринства Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України» (довідка № 15/1221 від 15.03. 2018 р.); ДВНЗ «Буковинський державний медичний університет МОЗ України» (довідка № 8/12 від 21.04. 2017 р.).

Апробацію результатів дослідження здійснено шляхом їх презентації та обговорення на науково-практичних конференціях різного рівня, зокрема *міжнародних*: «The Present and the Future of Nursing and Midwifery» (Ceske Budejovice, 2012, очна), «Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітаристики у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти» (Луганськ, 2013, очна), «Компетентісний підхід у системі неперервної професійної освіти»

(Переяслав-Хмельницький, 2013, очна), «Трансформація мовного образу сучасного фахівця» (Житомир, 2016, очна); *всеукраїнських*: «Мовна комунікація, наука, культура, медицина» (Тернопіль, 2012, очна), «Магістратура в умовах євроінтеграційних процесів вищої школи» (Житомир, 2013, очна), «Вища освіта в медсестринстві: проблеми і перспективи» (Житомир, 2010, 2014, 2016, 2017, очна), Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції, присвяченій Дню заснування навчального закладу (Черкаси, 2017, заочна); науково-методологічних семінарах кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка (2012-2018), засіданнях кафедри «Сестринська справа» КВНЗ «Житомирський медичний інститут» Житомирської обласної ради (2012-2018).

Публікації. Основні положення та результати дослідження висвітлено у 24 одноосібних публікаціях, серед яких: 7 – у провідних фахових наукових виданнях України, 1 стаття – у закордонному періодичному фаховому науковому виданні, 1 розділ в англomовній монографії, 2 статті – у закордонних збірниках міжнародних науково-практичних конференцій, 1 стаття – в електронних наукових виданнях, 12 публікацій – у збірниках матеріалів конференцій і наукових праць.

Структура та обсяг дисертації відповідає логіці наукового дослідження і складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел (305 позицій, із них 112 іноземними мовами). Загальний обсяг роботи – 347 сторінок, основний зміст дисертації займає 197 сторінок. Дисертація вміщує 37 таблиць, 21 рисунок, 8 додатків на 118 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми наукового дослідження; сформульовано його мету, завдання, об'єкт, предмет; визначено методи, експериментальну базу, етапи наукового пошуку; розкрито наукову новизну й практичну значущість отриманих результатів; надано відомості про їх апробацію та впровадження в практику діяльності закладів вищої медичної освіти.

У першому розділі – «**Теоретичні основи формування інформаційно-комунікативної компетентності магістрів медсестринства на засадах технологічного підходу**» – з'ясовано ступінь розробленості проблеми підготовки магістрів медсестринства; представлено результати аналізу базових понять; охарактеризовано наукові підходи до формування інформаційно-комунікативної компетентності магістрів медсестринства.

На основі аналізу наукових (філософських, психологічних, педагогічних) джерел, в яких висвітлено стан підготовки магістрів медсестринства в Україні,

охарактеризовано магістратуру як завершальну ланку циклу вищої освіти, завдання якої сконцентровані на підготовці інтелектуальної, наукової та науково-педагогічної еліти. З'ясовано, що незалежно від профілю закладів вищої освіти метою магістратури є підготовка відповідальних, компетентних, творчих суб'єктів наукового пізнання, майбутня професійна діяльність яких має визначатися науково-дослідницьким характером. Доведено, що формування інформаційно-комунікативної компетентності магістрів передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних та практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю, оволодіння основами методології наукової та професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру. Зазначене передбачає формування в магістрів медсестринства інформаційно-комунікативної компетентності, яка включає знання сучасних інформаційних технологій обробки текстової та графічної інформації, уміння використовувати хмарні технології при роботі в комп'ютерних мережах, створювати бази даних і використовувати інтернет-ресурси, отриману інформацію та результати аналітичної обробки для набуття нових знань та вмінь, застосовувати їх у професійній діяльності, а також працювати з операційними системами і сервісними програмами, папками, каталогами і файлами у Windows, набирати, зберігати, редагувати текстову інформацію у Microsoft Word, тощо.

Окреслено значущість інформаційно-комунікативної компетентності в підготовці магістра медсестринства, що передбачає оволодіння знаннями щодо її сутності, відповідного понятійного апарату, термінології та основних понять: «комунікативна компетентність», «професійна комунікативна компетентність», «інформаційно-комунікативна компетентність», «наукометрія», «міжнародна наукометрична база даних», «інформаційно-комп'ютерні технології», «хмарні технології».

Зазначено про важливість реалізації основних підходів до організації наукових досліджень на основі сучасних інформаційних технологій, правил використання міжнародних наукометричних баз відкритого і закритого доступів та хмарних сервісів в освіті і науці. Охарактеризовано сутність, зміст та особливості використання методу комп'ютерного моделювання в науці загалом та в освіті і медицині зокрема. Окреслено особливості інформаційно-комунікативних ситуацій при презентації об'єктів інтелектуальної власності на наукових форумах та вимоги до них для розміщення в наукометричних базах.

На основі контент-аналізу наукових джерел, в яких висвітлено проблемні питання підготовки магістрів медсестринства в Україні та формування в них інформаційно-комунікативної компетентності на засадах технологічного підходу, конкретизовано сутність основних понять дослідження. Зазначено, що базове поняття «інформаційно-комунікативна компетентність магістрів

медсестринства» є похідним від термінів «компетентність», «комунікативність», «інформаційно-комунікативна компетентність» і тлумачиться як сукупність знань, умінь і навичок, які забезпечують здатність магістрам медсестринства здійснювати наукові дослідження, за результатами яких створювати об'єкти інтелектуальної власності, презентувати (оприлюднювати) їх на міжнародних очних та віртуальних наукових форумах засобами сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій відповідно до вимог міжнародних наукометричних баз формування світового інформаційного простору.

У результаті теоретичного аналізу проблеми з'ясовано, що серед низки сучасних наукових підходів (системного, діяльнісного, суб'єктного, компетентнісного, синергетичного, технологічного, наукометричного та інтегративного) найбільш ефективними для досягнення мети дослідження є наукометричний та технологічний. Наукометричний підхід до формування інформаційно-комунікативної компетентності магістрів медсестринства реалізується шляхом кількісного вимірювання значимості результатів наукових досліджень, оцінюванні створених за результатами досліджень об'єктів інтелектуальної власності за індексами цитування. Основоположною особливістю технологічного підходу, яка найбільш повно характеризує його придатність для розроблення нових освітніх технологій за критеріями концептуальності, системності, діагностичності, керованості, ефективності, відтворюваності, гнучкості, динамічності, алгоритмічності, інформаційності, оптимальності, практичності та конкурентоспроможності для формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх магістрів медсестринства, визначено можливість забезпечувати цілеспрямованість процесу розвитку у студентів умінь і навичок створення об'єктів інтелектуальної власності, майстерності їх оприлюднення, що поряд з технікою самопрезентації забезпечує конкурентоспроможність фахівця на ринку праці.

У другому розділі – **«Моделювання на засадах технологічного підходу процесу формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх магістрів медсестринства»** – охарактеризовано технологічний підхід як провідний у моделюванні досліджуваного процесу формування інформаційно-комунікативної компетентності магістрів медсестринства; представлено авторську модель на засадах технологічного підходу; визначено сутність, структуру, критерії, показники і рівні сформованості означеної компетентності майбутніх магістрів медсестринства.

З'ясовано, що концепція технологічного підходу передбачає відповідність моделі головному принципу технологічності, суть якого в тому, що будь-яка діяльність може бути або технологією, або мистецтвом, що передбачає їх

взаємозв'язок та взаємозумовленість. З'ясовано, що важливою ознакою реалізації технологічного підходу є забезпечення конкурентоспроможності особистості з високим психоенергетичним потенціалом, здатної планувати і здійснювати свою діяльність у динамічних суперечливих умовах сучасності, впроваджувати нетрадиційні підходи до вирішення рутинних проблем, послуговуватися науково обґрунтованими методами оцінки ймовірних ризиків у нестандартних ситуаціях підготовки майбутніх фахівців.

Розроблено авторську модель формування інформаційно-комунікативної компетентності магістрів медсестринства, що включає мотиваційно-цільовий, пізнавальний, операційно-діяльнісний та контрольний-результативний компоненти (рис. 1). Мотиваційно-цільовий – відображає соціальне замовлення, мету і мотиваційне забезпечення. Пізнавальний – знання базових і спеціальних дисциплін, засвоєння яких забезпечує вивчення спецкурсу та основ наукометрії. В основу операційно-діяльнісного компоненту покладено *форми* (теоретичні – різні типи лекцій; практично-орієнтовані – тренінги, майстер-класи, вебінари; комунікативно-орієнтовані – презентації, обговорення, дискусії, ділові ігри, коворкінг), *методи* (інтерактивні – мозкового штурму, проєктів, практично-орієнтованих завдань, ситуаційних задач) і *засоби* (традиційні та інноваційні – хмарні технології). Контрольний-результативний компонент включає контроль та оцінку рівнів сформованості інформаційно-комунікативної компетентності магістрів медсестринства.

На основі результатів наукового пошуку обґрунтовано, що сформованість інформаційно-комунікативної компетентності магістрів медсестринства визначається ціннісно-спонукальним, інформаційно-пізнавальним, діяльнісно-практичним, креативно-особистісним, оцінно-рефлексивним, результативно-продуктивним та наукометричним критеріями. Показниками ціннісно-спонукального критерію визначено спрямованість на творче оволодіння основами педагогіки, потребу у професійному саморозвитку, бажання підвищити рівень знань і професійної компетентності, прагнення стати конкурентоздатним фахівцем на ринку праці. До показників інформаційно-пізнавального критерію включено знання методології наукових досліджень, сучасних методів пошуку інформаційних джерел, понять релевантності джерел інформації, індексу Херста, розмірності Хаусдорфа-Безіковича та наукометричних коефіцієнтів цитування. Показниками креативно-особистісного критерію визначено розвиненість інтуїції і творчої уяви, креативність, дивергентність, оригінальність, асоціативність мислення, а також такі особистісні якості, як цілеспрямованість, об'єктивність, толерантність, спостережливість, емпатія та асертивність. До показників оцінно-рефлексивного критерію віднесено здатність до об'єктивної оцінки отриманих результатів наукової діяльності і створених на їх основі об'єктів інтелектуальної власності.

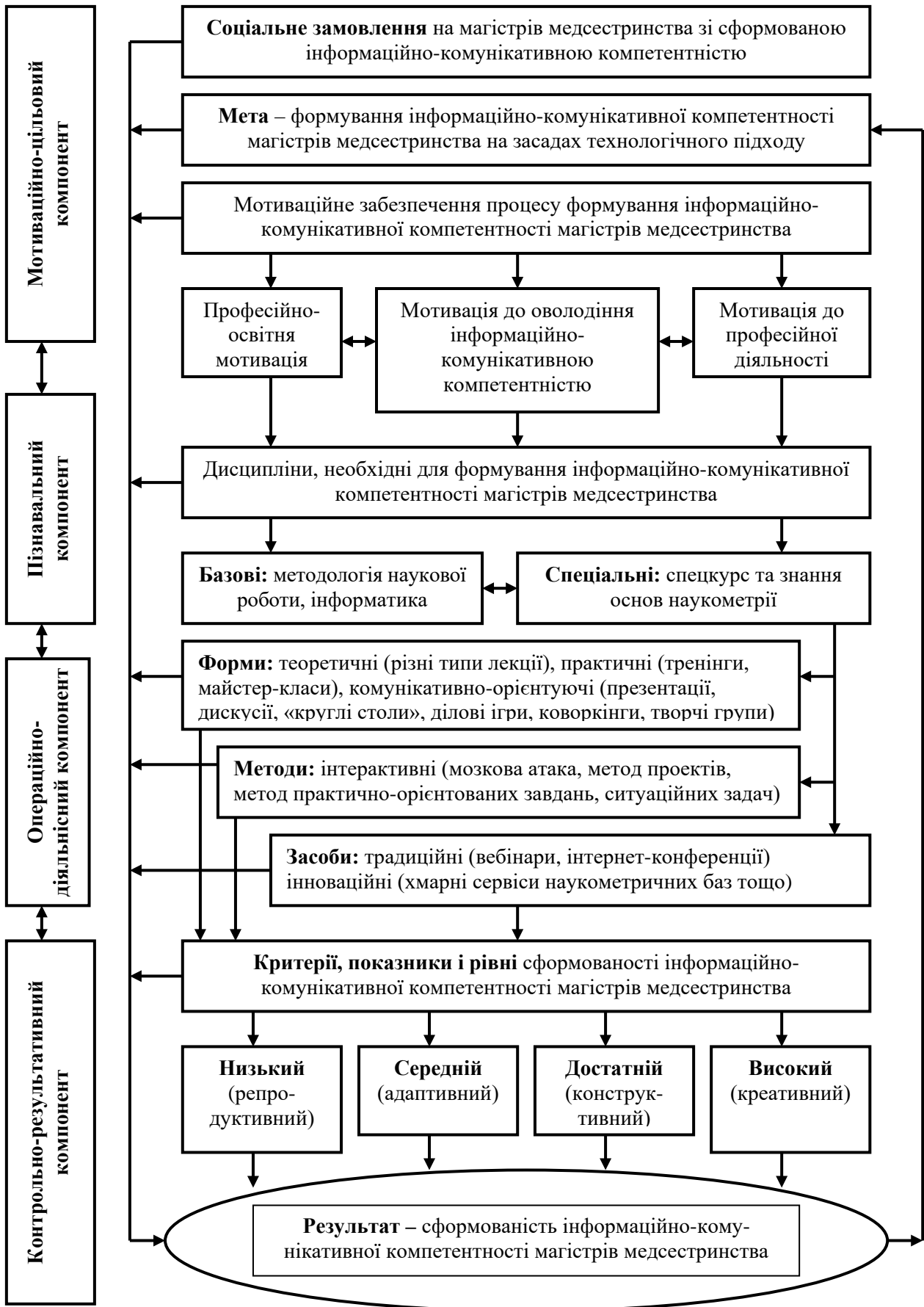

Рис. 1. Модель формування інформаційно-комунікативної компетентності магістрів медсестринства

Показниками результативно-продуктивного критерію визначено здатність до самонавчання, до створення оригінальних продуктів освітньої діяльності; участь у створенні навчально-методичних матеріалів, у розробці електронних підручників і посібників, а також широке використання мультимедійних засобів в освітньому процесі. До показників наукометричного критерію включено кількість презентацій та дипломів за кращу наукову розробку на наукових форумах всеукраїнського і міжнародного рівнів, кількість і якість створених об'єктів інтелектуальної власності, публікацій на міжнародній (англійській) науковій мові за вимогами міжнародних наукометричних баз, наявність цитування іншими дослідниками, середній та високий рівні коефіцієнтів повноти цитувань, своєрідності і сподівань, низький рівень коефіцієнта забутих публікацій.

Відповідно до виділених критеріїв та показників окреслено чотири рівні сформованості інформаційно-комунікативної компетентності магістрів медсестринства: високий (креативний), достатній (конструктивний) середній (адаптивний), низький (репродуктивний).

У третьому розділі – **«Експериментальна перевірка ефективності впровадження моделі та спецкурсу формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх магістрів медсестринства на засадах технологічного підходу»** – представлено програму організації педагогічного експерименту; охарактеризовано технологію впровадження авторської моделі; проаналізовано й узагальнено результати експериментального дослідження.

Програма організації педагогічного експерименту включала: вибір експериментальних баз для проведення експерименту, формування контрольної та експериментальної груп, проведення вихідної діагностики рівня сформованості інформаційно-комунікативної компетентності студентів в експериментальній та контрольній групах за допомогою спеціально розробленого опитувальника, внесення змін (запровадження вивчення спецкурсу) до варіативної частини навчальної програми в експериментальній групі, визначення стану сформованості досліджуваної компетентності студентів магістратури в експериментальній та контрольній групах наприкінці навчання, аналіз та інтерпретацію отриманих результатів, розробку методичних рекомендацій.

На констатувальному етапі експерименту для визначення реального стану сформованості інформаційно-комунікативної компетентності у майбутніх магістрів медсестринства проведено порівняльний аналіз результатів контрольної і експериментальної груп за ціннісно-спонукальним, інформаційно-пізнавальним, діяльнісно-практичним, креативно-особистісним, оцінно-рефлексивним, результативно-продуктивним та наукометричним

критеріями. Недостатній рівень сформованості інформаційно-комунікативної компетентності у майбутніх магістрів медсестринства виявлено в обох групах, контрольній та експериментальній, за всіма означеними критеріями, окрім ціннісно-спонукального.

З метою реалізації авторської моделі розроблено технологію її впровадження, яка включала три етапи: мотиваційно-діагностичний, пізнавально-корегуючий, контрольньо-результативний, а також відповідні форми, методи і засоби. На мотиваційно-діагностичному етапі впровадження технології з'ясовано реальний стан проблеми, здійснено вибір форм і методів підвищення мотивації студентів щодо опанування інформаційно-комунікативною компетентністю. Засобом реалізації цього етапу був спеціально створений опитувальник. На пізнавально-корегуючому етапі запроваджено навчально-методичний супровід формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх магістрів медсестринства на засадах технологічного підходу, зокрема збагачено зміст базових дисциплін (методології наукових досліджень, інформатики, англійської мови за професійним спрямуванням), реалізовано вивчення спецкурсу «Формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх магістрів медсестринства на засадах технологічного підходу», використано відповідні форми (лекції, практично-орієнтовані та комунікативно-спрямовані заняття – тренінги, майстер-класи, дискусії, коворкінги, ділові ігри), інтерактивні методи (проектів, мозкової атаки, моделювання ситуацій), засоби (сервіси хмарних технологій для обчислення індексу Херста, розмірності Хаусдорфа-Безіковича, індексів цитування, пошуку джерел наукової інформації тощо). На контрольньо-результативному етапі простежено позитивну динаміку формування інформаційно-комунікативної компетентності магістрів медсестринства, що представлено у таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка формування інформаційно-комунікативної компетентності магістрів медсестринства на констатувальному та формувальному етапах експерименту

Рівні	КГ				ЕГ			
	До експерим.		Після експерим.		До експерим.		Після експерим.	
	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%
Високий	7	4,9	12	8,9	7	4,9	26	18,2
Достатній	17	11,9	22	15,1	17	11,9	41	28,2
Середній	97	67,8	99	69,1	97	67,4	71	49,2
Низький	22	15,4	10	6,9	23	16,0	6	4,4

Так, кількість респондентів високого рівня експериментальної групи, що засвідчили сформованість інформаційно-комунікативної компетентності зросла утричі, достатнього рівня – вдвічі, а низького рівня – суттєво

зменшилась. У контрольній групі простежуються незначні позитивні зрушення.

Після проведення формувального етапу експерименту зафіксовано статистично вірогідну різницю між контрольною та експериментальною групами за всіма компонентами компетентності (мотиваційно-цільовим, пізнавальним, операційно-діяльнiсним та контрольнo-результативним) та рiвнями: високим (креативним), достатнім (конструктивним), середнім (адаптивним) та низьким (репродуктивним).

ВИСНОВКИ

Результати дослідження проблеми формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх магістрів медсестринства на засадах технологічного підходу засвідчили вирішення поставлених завдань і дали підстави для наступних висновків:

1. На основі теоретичного аналізу проблеми формування інформаційно-комунікативної компетентності магістрів медсестринства з'ясовано, що провідними науковими підходами, реалізація яких забезпечує ефективність зазначеного процесу, є системний, діяльнiсний, суб'єктний, синергетичний, компетентісний, технологічний, наукометричний. Системоутворювальним визначено технологічний підхід, потенціал якого окреслюється його ефективністю для розроблення нових освітніх технологій за ознаками концептуальності, системності, діагностичності, керованості, ефективності, відтворюваності, гнучкості, динамічності, алгоритмічності, інформаційності, оптимальності, практичності та конкурентоспроможності. Базове поняття «інформаційно-комунікативна компетентність магістрів медсестринства» тлумачиться у межах як сукупність знань, умінь і навичок, які забезпечують магістрам здатність здійснювати наукові дослідження, створювати об'єкти інтелектуальної власності, презентувати (оприлюднювати) їх на міжнародних очних та віртуальних наукових форумах засобами сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій відповідно до вимог міжнародних наукометричних баз формування світового інформаційного простору. Формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх магістрів медсестринства на засадах технологічного підходу розглядається як цілеспрямований процес розвитку у студентів умінь і навичок створення об'єктів інтелектуальної власності, що забезпечується майстерністю їх оприлюднення з використанням техніки самопрезентації і є на сьогодні характерними рисами конкурентоздатної особистості.

2. Охарактеризовано структуру інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх магістрів медсестринства, до складу якої входять мотиваційно-цільовий, пізнавальний, операційно-діяльнiсний та контрольнo-результативний компоненти. З'ясовано, що їх сформованість визначається за

ціннісно-спонукальним, інформаційно-пізнавальним, діяльнісно-практичним, креативно-особистісним, оцінно-рефлексивним, результативно-продуктивним, та наукометричним критеріями, рівнями (високим – креативним, достатнім – конструктивним, середнім – адаптивним, низьким – репродуктивним) та показниками до кожного з них, простежено їх взаємозв'язок та взаємозумовленість.

3. У ході наукового пошуку розроблено модель формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх магістрів медсестринства, яка складається з чотирьох компонентів: мотиваційно-цільового, пізнавального, операційно-діяльнісного, контрольного-результативного. Доведено, що запровадження авторської моделі забезпечує прикладне використання наукометричних показників оцінки значущості проведених наукових досліджень та створених за їх результатами об'єктів інтелектуальної власності: обчислення індексу Херста, розмірності Хаусдорфа-Безіковича, коефіцієнтів повноти цитувань, сподівань, своєрідності та забутих публікацій.

Ефективним засобом формування досліджуваної компетентності визначено всеукраїнські та міжнародні очні і віртуальні наукові форуми, де майбутні магістри медсестринства мають можливість презентувати результати проведених досліджень, брати участь в обговоренні (дискусії), аргументовано відстоювати власний погляд на проблему, задекларовані висновки і практичні рекомендації.

4. У результаті проведеного експерименту розроблено навчально-методичне забезпечення реалізації моделі, яке включало: програму (вибір експериментальних баз для проведення експерименту розроблення опитувальника, збагачення варіативної частини навчальної програми в експериментальній групі, що передбачало вивчення спецкурсу «Формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх магістрів медсестринства на засадах технологічного підходу», розробку методичних рекомендацій. Ефективним засобом реалізації моделі формування досліджуваної компетентності визначено, зокрема, спецкурс обсягом 60 годин (2 кредити ЄКТС), який складався з трьох змістових модулів по 20 годин, кожен з яких завершувався одним із різновидів підсумкового контролю знань. Змістове наповнення спецкурсу включало поряд з базовими дисциплінами (методології наукових досліджень, міжнародної наукової мови – англійської за професійним спрямуванням), засвоєння спеціальних знань: наукометрії, сервісів «хмарних» технологій обчислення індексу Херста, розмірності Хаусдорфа-Безіковича, пошуку джерел наукової інформації.

5. У процесі впровадження технології реалізації моделі формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх магістрів

медсестринства на засадах технологічного підходу після формувального етапу експерименту зафіксовано статистично вірогідну різницю між контрольною і експериментальною групами за всіма компонентами і критеріями компетентності, що забезпечується впровадженням різних форм (on line-лекцій; практично-орієнтованих занять – тренінгів, майстер-класів, вебінарів; комунікативно-орієнтованих занять – презентацій, обговорення, дискусій, ділових ігор, коворкінгів), інтерактивних методів – мозкового штурму, проектів, створення ситуацій емоційного переживання та пізнавальної новизни, практико-орієнтованих завдань, ситуаційних задач за допомогою використання мультимедіа та хмарних технологій). Запровадження моделі забезпечило сформованість інформаційно-комунікативної компетентності і засвідчило збільшення кількості опублікованих магістрами статей у закордонних англійських виданнях, зростання кількості і якості презентацій об'єктів інтелектуальної власності на очних і віртуальних наукових форумах міжнародного рівня (наукометричний критерій).

Проведене дослідження не претендує на остаточне розв'язання проблеми. Передбачається продовження наукового пошуку за наукометричним напрямом удосконалення змісту, форм і методів підготовки майбутніх магістрів медсестринства з метою формування в них якостей конкурентоздатної особистості, обґрунтування теоретико-методологічних засад.

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації

1. Свиридюк, В., 2018. Використання теорії фракталів та індексу Херста при формуванні інформаційно-комунікативної компетентності магістрів медсестринства. *American Journal of Fundamental Applied & Experimental Research*, Vol. 2 (9), p. 76-83.

2. Volodymyr Svyrydiuk, 2017. Prospective approaches to forming of communicative competence of students of master's degree in nursing. *In monograph The research challenges in nursing practice*. Rzeszow: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, p. 9-20.

3. Свиридюк, В.В., 2017. Теорія фракталів та її використання в педагогіці. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. Київ, вип. 12, с. 46-50.

4. Свиридюк, В.В., 2017. Зміст навчального матеріалу спецкурсу «Формування наукової комунікативної компетентності магістрів медсестринства засобами інноваційних технологій». *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, вип. 5 (91), с. 96-104.

5. Свиридюк, В.В. 2016. Лінгвістична та наукометрична складові наукової комунікативної компетентності магістрів медсестринства. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, вип. 3 (85), с. 122-129.

6. Свиридюк Володимир, 2013. Терміносистема базових і спеціальних понять процесу формування комунікативної компетентності медичних сестер у вищих медичних закладах. *Гуманітарний вісник державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Педагогічні науки. Переяслав-Хмельницький: Вид-во Переяслав-Хмельницького ДПУ ім. Г. Сковороди, вип. 28, т. II, с. 302-309.

7. Свиридюк, В.В., 2012. Інноваційні освітні технології формування комунікативної компетентності магістрів медсестринства засобами інноваційних технологій. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Педагогічні науки. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, вип. 65, с. 115-122.

8. Свиридюк, В.В., 2012. Формування комунікативної компетентності студентів магістратури за спеціальністю «Сестринська справа» засобами інформаційно-телекомунікаційних технологій. *Нові технології навчання: наук. метод. зб.*, Київ-Вінниця: Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти, науки, молоді і спорту України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки, вип. 71, с. 196-218.

9. Свиридюк, В.В., 2012. Інноваційні технології і наукова комунікативна компетентність магістрів медсестринства. *Нові технології навчання: наук. метод. зб.*, Київ-Вінниця: Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти, науки, молоді і спорту України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки, вип. 73. с. 163-167.

Опубліковані праці апробаційного характеру

10. Свиридюк, В.В., 2017. Ефективність моделі та спецкурсу формування наукової комунікативної компетентності магістрів медсестринства засобами наукометричних технологій. *Вища освіта в медсестринстві: проблеми і перспективи*. Матер. наук.-практ. конф. з міжнародною участю. Житомир, 19-20 жовтня 2017 р. Житомир: Полісся, с. 205-215.

11. Свиридюк, В.В., 2017. Ефективність моделі формування наукової комунікативної компетентності магістрів медсестринства засобами наукометричних технологій. *Матеріали Всеукраїнської науково-методичної інтернет-конференції* присвяченої Дню заснування навчального закладу. Черкаська медична академія, 15 жовтня 2017 р., с. 139-146. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://medcollege.ck.ua>

12. Свиридюк, В.В., 2016. Лінгвістична та наукометрична складові наукової комунікативної компетентності магістрів медсестринства. *Вища освіта в медсестринстві: проблеми і перспективи*. Матер. Всеукраїнської наук.-практ. конф. з міжнародною участю, 20-21 жовтня 2016 р. Житомир: Полісся, с. 151-164.

13. Svyrydiuk, V., 2015. Prospective approaches to forming communicative competence of Master's degree students in Nursing. *Трансформація мовного образу сучасного фахівця*. Зб. матер. Міжнародної наук.-практ. конф. для студентів немовних спеціальностей за заг. ред. Н.М. Андрійчук. 15 квітня 2015 р. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, с. 166-167.

14. Свиридюк, В.В., 2014. Формування комунікативної компетентності медичних сестер із завершеною вищою освітою. *Вища освіта в медсестринстві: проблеми і перспективи*. Матер. Всеукраїнської наук.-практ. конф. з міжнародною участю. 24 жовтня 2014 р. Житомир: Полісся, с. 155-165.

15. Свиридюк, В.В., 2013. Інформаційна комунікативна компетентність медичних сестер із завершеною вищою освітою (магістрів медсестринства). *Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітаристики у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти*. Зб. наукових праць за ред Журби М.А. Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, Частина III, с. 132-139.

16. Свиридюк, В.В., 2013. Комунікативна компетентність магістрів медсестринства в умовах євроінтеграції вищої медичної освіти України. *Магістратура в умовах євроінтеграційних процесів вищої школи*. Матер. Всеукраїнської наук.-практ. конф. Житомир, 18-19 квітня 2013 р. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, с. 46-52.

17. Volodymyr Svyrydiuk, 2012. Forming of communicative competence of Master's Degree in Nursing. *The Present and the Future of Nursing and Midwifery*. 5th International Symposium, Ceske Budejovice, 6th-7th September 2012., p. 302-310.

18. Свиридюк, В.В., 2012. Формування комунікативної компетентності магістрів медсестринства. *Мовна комунікація: наука, культура, медицина*. Зб. матер. наук.-практ. конф. Тернопіль: Вид-во ТДМУ, с. 55-63.

19. Свиридюк, В.В., 2010. Інформаційне забезпечення навчання студентів вищих навчальних закладів професійно спрямованому монологу-міркуванню на іноземній мові. *Вища освіта в медсестринстві: проблеми і перспективи*. Матер. Всеукраїнської наук.-практ. конф. Житомир: Полісся. с. 61-62.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

20. Свиридюк, В.В., 2017. Ефективність спецкурсу формування наукової комунікативної компетентності магістрів медсестринства. *Магістр медсестринства*. Житомир: Полісся, вип. 2 (19), с. 5-19.

21. Свиридюк, В.В., 2016. Наукометрична складова формування наукової комунікативної компетентності магістрів медсестринства. *Державне управління людськими ресурсами у сфері охорони здоров'я України*. Матер. щоріч. Всеук. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. Національна академія

державного управління при Президентові України. Київ, 23 березня 2016 р. За заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, В. М. Князевича, Н. О. Васюк. К.: ДКС-Центр, с. 149-159.

22. Свиридюк, В.В., 2016. Наукові дослідження магістрів медсестринства. *Андрагогічний вісник*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, вип. 7, с. 179-195.

23. Свиридюк, В.В., 2015. Лінгвістична складова наукової комунікативної компетентності медичних сестер із завершеною вищою освітою – магістрів за спеціальністю «Сестринська справа». *Магістр медсестринства*. Житомир: Полісся, вип. 2 (14), с. 5-21.

24. Свиридюк, В.В., 2015. Особливості формування наукової комунікативної компетентності магістрів медсестринства. *Завдання держави у забезпеченні ефективної кадрової політики системи охорони здоров'я*. Матер. наук.-практ. конф. Національна академія державного управління при Президентові України. Київ, 22 квітня 2015 р. ДКС-Центр, с. 119-120.

АНОТАЦІЇ

Свиридюк В.В. Формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх магістрів медсестринства на засадах технологічного підходу. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир, 2018.

У зв'язку з підготовкою в Україні магістрів медсестринства важливого значення набуває наукове обґрунтування процесу формування в них інформаційно-комунікативної компетентності на засадах технологічного підходу.

Для підвищення рівня інформаційно-комунікативної компетентності магістрів медсестринства розроблено модель її формування. В основу моделі покладено сучасні наукометричні технології: контент-аналіз, обчислення індексу Херста і розмірності Хаусдорфа-Безіковича, обчислення за допомогою чотирьохпільної abcd-таблиці коефіцієнтів повноти цитування, сподівань, своєрідності та забутих публікацій.

На основі моделі розроблено спецкурс та методичні рекомендації щодо запровадження моделі у закладах вищої медичної освіти.

Результати проведеного експерименту дали підстави зробити висновок про ефективність запровадження моделі формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх магістрів медсестринства на засадах технологічного підходу. Зокрема, запровадження моделі сприяло збільшенню загальної кількості публікацій, збільшенню частки статей у закордонних англomовних виданнях, а також збільшенню кількості і підвищенню якості

презентацій об'єктів інтелектуальної власності на очних і віртуальних наукових форумах міжнародного рівня.

Ключові слова: медсестринство, магістр медсестринства, інформаційно-комунікативна компетентність, освітні технології, технологічний підхід.

Свиридюк В.В. Формирование информационно-коммуникационной компетентности будущих магистров медсестринства на засадах технологического подхода. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание научной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. Житомирский государственный университет имени Ивана Франко, Житомир, 2018.

В связи с подготовкой в Украине магистров медсестринства важное значение приобретает научное обоснование процесса формирования у них информационно-коммуникационной компетентности на засадах технологического подхода.

Анализ научной и практической деятельности учреждений высшего медицинского образования, в которых готовят магистров медсестринства, свидетельствует, о том что подготовка магистров этой специальности требует существенного усовершенствования. В связи с этим, проанализировано состояние изученности педагогической проблемы формирования информационно-коммуникационной компетентности магистров медсестринства на основе технологического подхода и терминологическую определенность понятия «информационно-коммуникационная компетентность магистров медсестринства».

С учетом технологического подхода информационно-коммуникационную компетентность магистров медсестринства определено как составляющую профессиональной компетентности, которая состоит в способности магистров проводить научные исследования, создавать объекты интеллектуальной собственности, презентовать результаты собственных научных исследований в соответствии с требованиями международных наукометрических баз на международных реальных и виртуальных научных форумах средствами современных информационно-компьютерных технологий.

Разработана модель формирования информационно-коммуникационной компетентности магистров медсестринства, в основу которой положены современные наукометрические подходы. Внедрение модели способствовало увеличению общего количества публикаций, увеличению количества статей в иностранных англоязычных изданиях, а также повышению качества

презентаций объектов интеллектуальной собственности на научных форумах международного уровня.

Ключевые слова: медсестринство, магистр медсестринства, информационно-коммуникационная компетентность, образовательные технологии, технологический подход.

Svyrydiuk V.V. Formation of informational and communicative competence of future Masters' degrees in Nursing on the principles of technological approach. – Qualifying scientific work on rights for a manuscript.

Dissertation for the degree of Candidate of Pedagogical Sciences speciality 13.00.04 – theory and methods of professional education. Zhytomyr Ivan Franco State University. Zhytomyr, 2018.

Due to the preparation of Masters' degrees in Nursing in Ukraine, the scientific substantiation of the process of forming information and communicative competence in them is based on the principles of a technological approach. To improve the level of information and communication competence of Masters degree in Nursing a model of its formation has been developed. The modern models are based on the scientometric technology: content-analysis, using Hurst's index, Hausdorff-Bezikovitch dimension, using fourfield abcd-table for calculation the coefficient for completeness of citation, the coefficient of expectations, the coefficient of peculiarities, the coefficient of forgotten publications. On the basis of the model a special course and methodical recommendations for implementation of the model in higher medical education institutions were developed.

The results of the conducted experiment gave grounds to conclude that the introduction of a model for the formation of information and communication competence of future Masters degree in Nursing on the basis of a technological approach.

In particular, the introduction of the model contributed to an increase in the total number of publications, an increase in the share of articles in foreign English-language publications, as well as an increase in the number and quality of presentations of intellectual property objects in real and virtual science forums.

Keywords: nursing, Master's degree in Nursing, informational and communicative competence, educational technologies, technological approach.